

לונהרץ, יוזף (1884-1946?)

(Josef Loewenherz). ראש הקהילה היהודית בווינה בשלטון הנאצים. ל' נולד בגליציה, עבר לוינה והיה שם עורך-דין ופעיל ציוני. מ-1929 נבחר שנה שנה לסגן יושב-ראש הקהילה היהודית בווינה כנציג הציונים הכלליים ב. אשתו זופי היתה יושבת ראש 'ויצ"ו' באוסטריה. ל' גילה כושר ארגוני במגעיו עם הג'וינט בפריס ובארצות-הברית, ועם הוועדה לענייני פליטים בווינה שנוסדה ב-1930 ושהיתה אחרי עליית הנאצים לשלטון בגרמניה למרכז אירופי. ל' היה פעיל גם בארגון הכולל של קהילות אוסטריה שהתחיל לפעול ב-1936. בתחילת 1936 מונה ל' למנהל הקהילה, והדבר גרם משבר, מכיוון שהלא-ציונים כעסו על שהמשרה ניתנה לציוני, ומכיוון שלא היה זה מקובל שחבר ההנהלה, שנבחר באימון הציבור, ימונה לפקיד מרכזי בשכר.

בעת סגירת הקהילה בווינה בידי הגרמנים, ב-18 במרס 1938, שבוע אחרי סיפוח אוסטריה, נעצר ל' עם חברי הנהגת הקהילה וראשי הארגונים הציוניים והיהודיים, אך בהיותו פקיד לא הועבר למחנה דכאו. בתחילת מאי 1938 הטיל עליו אדולף איכמן, שפעל באוסטריה, את ארגון הקהילה מחדש. ל' צורפה ועדה מייעצת, אך ההכרעה והאחריות רוכזו בידי, והוא היה תלוי לחלוטין בס"ס ובגסטפו.

במסגרת הגירתם המואצת של יהודי אוסטריה, שהיתה היעד העיקרי במדיניותו של אייכמן, ניסו ל' ויושב-ראש המשרד הארץ-ישראלי, אלויס רוטנברג, לארגן משרד מרכזי לבירור אפשרויות ההגירה, לייעוץ ולריכוז הרשויות תחת גג אחד, ואולם, אייכמן הפך את התוכנית החיובית לרועץ ליהודים, בעשותו את המשרד למרכז לנישול המהגרים מרכושם. כנגד זה שיחרר אייכמן כספים מהיטל ההגירה שבו חוייבו יהודים מהגרים, ומנכסי רכוש הקהילה המוחרמים בסכומים מקבילים לכספים שהעביר הג'וינט כסיוע במימון ההגירה. בכספים הללו, שנתקבלו גם מה'מועצה למען יהדות גרמניה' בלונדון, מומנו הגירת יהודים חסרי אמצעים, מפעלי הסעד שהתרחבו מחמת התרוששות הקהילה, וארגון מפעל ההסבה המקצועית ורשת החינוך. בתמיכת הג'וינט הצליח ל' להניע את אייכמן לחדש את ההגירה, שהופסקה בעת הגירושים באוקטובר 1939 לניסקו (Nisko) במסגרת תוכנית רזרט לובלין, ולהמשיכה גם בעת הגירושים לאיזור קילצה (Kielce) בפברואר-מרס 1941. ברם, במקום פקידים חיוניים, רופאים ובעלי תעודות הגירה, ששמותיהם נמחקו מרשימות הגסטפו שהגיעו מברלין, חוייב ל' להעמיד מועמדים חילופיים לגירוש, ובכך נעשה הצעד הראשון למעבר מתיאום במדיניות ההגירה לשיתוף-פעולה בגירושים.

אייכמן ויורשיו ידעו לפתח את השיטה הזאת גם כשהתחיל הגירוש השיטתי מוינה באמצע אוקטובר 1941, וכאשר נעצרו יהודי וינה בשנים 1942-1944 לפי גושי מגוריהם במעין גטו

פתוח, ניהל ל' מאבק נסיגה אבוד על כול פקיד חיוני ובמקומו היה חייב להעמיד אחרים לגירוש.

ל' נשאר בוינה עד שחרור העיר ב-1945 בידי הצבא האדום. הוא נעצר ונחקר, אך שוחרר בידי בנו, שהיה קצין בצבא ארצות-הברית, והיגר עם אשתו לאמריקה. כעבור זמן קצר מת.